

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Lokala bidragsnormer för boendekostnader

En studie om kommuners anpassning och likformning

Tina Liljedahl

Kandidatuppsats SOPA 63
HT 2016
Handledare: Håkan Johansson

Abstract

Author: Tina Liljedahl

Title: Local financial support norms for housing costs – a study of municipalities adaptation and isomorphism.

Lokala bidragsnormer för boendekostnader – en studie om kommuners anpassning och likformning

Supervisor: Håkan Johansson

Assessor: Dolf Tops

The aim of this study was to examine municipalities local norms of financial support regarding housing costs, and to analyse the municipalities from a new institutional perspective, more specifically adaptation to national guidelines and their isomorphism. The study did not aim to examine or analyse individual social workers' methods and reflections, but to analyse the municipalities local guidelines and routines regarding housing costs. Four smaller rural municipalities were examined using semi-structured interviews, and the respondents consisted of the municipalities in question head of the unit for financial support. An interview guide was used, and the interviews was recorded and transcribed afterwards. The analysis was based on a new institutional perspective and focused on the theory of institutionalized organisations and institutionalized norms, and on organisational fields and isomorphism. When analysing the results, I found that three of the municipalities showed high levels of adaptation to national guidelines and different forms of isomorphism was discovered. One of the municipalities showed signs of strong local traditions and norms that promoted individual methods rather than adaptation to national guidelines, and showed low levels of isomorphism. The analysis also showed that this municipality was in the early stages of adaptation to national guidelines, and could be hindered by the strong traditional norms of individuality.

Key words: municipalities, financial support, discretion, new institutional theory, isomorphism.

Förord

Jag vill tacka min handledare Håkan Johansson för inspirerande handledning och det stöd han har utgjort under uppsatsskrivandet.Handledningarna har alltid bestått av intressanta diskussioner och mycket uppmuntran. Jag vill även lämna ett stort tack till min mentor Jessica Forsberg som har varit ett otroligt stöd under en lång tid av mina studier. Vidare tackar jag de enhetschefer från de kommuner som har medverkat i studien, utan er medverkan hade studien inte kunnat genomföras.

Tina Liljedahl

December, 2016

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	8
1.4 Definitioner	8
2. Bakgrund	8
3. Tidigare forskning	9
3.1 Kunskapsläget	9
3.2 Om ungas rätt till bistånd	10
3.3 Om beslutsfattande	11
4. Teori	13
4.1 Formella och informella normer	13
4.2 Institution och institutionalisering.....	13
4.3 Organisatoriska fält och likformning	14
5. Metod	15
5.1 Metodval.....	15
5.2 Alternativa metoder.....	17
5.3 Urval.....	18
5.4 Metodens tillförlitlighet.....	18
5.5 Förkunskaper	19
5.6 Genomförande	19
6. Etiska överväganden	20
7. Resultat	21
7.1 Kommunbeskrivning	22
7.2 Bostadsmarknad	23
7.3 Högsta godtagbara boendekostnad.....	23

7.4 Unga vuxnas rätt till eget boende	25
7.5 Inneboendekostnad hos föräldrar	26
7.6 Samverkan	27
7.7 Kunskapsanvändande	27
7.8 Sammanfattning	28
8. Analys	29
8.1 Likformade organisationer	29
8.2 Lokal institutionalisering.....	30
8.3 På väg mot likformning.....	31
9. Avslutande diskussion	32
9.1 Vidare reflektion	33
Referenser.....	34
Bilaga 1.	37

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Under år 2015 visar Socialstyrelsens årsstatistik för ekonomiskt bistånd att 37 procent av de vuxna som uppbar ekonomiskt bistånd var 18–29 år gamla och att 22 procent var 18–24 år gamla (Socialstyrelsen, 2016a). För vuxna biståndsmottagare är hyreskostnad en av de vanligaste delarna av deras bistånd. Hur handläggare inom socialtjänsten räknar ut vad som är en skälig hyreskostnad baseras på olika faktorer, bland annat hyreskostnader på orten och antalet medlemmar i hushållet. För unga vuxna, i denna uppsats avses vuxna mellan 18–24 år, är det dock inte en självklarhet att vara berättigad hyreskostnad. I RÅ 1997:79 kom domstolen fram till att ungdomar inte hade en självklar rättighet till bistånd för eget boende om särskilda omständigheter inte fanns. Domstolen menade att den egna bostaden skulle vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå om bistånd för dessa kostnader skulle kunna utgå (RÅ 1997:79). Även i Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) framkommer det att ungdomar som är kvarvarande hos sina föräldrar inte har självklar rätt till bistånd för hyreskostnader. Unga vuxna kan vara berättigade hyresdel som inneboende hos sina föräldrar om vissa villkor uppfylls. Detta är bland annat ”om föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mista rätten till bostadsbidrag” eller ”om det vuxna barnet tidigare har betalt hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller förlängt barnbidrag enligt 15 kap. socialförsäkringsbalken” (SOSFS 2013:1). Vidare menar Socialstyrelsen att en annan bedömning endast ska göras om det finns särskilda skäl till varför hyreskostnad är nödvändig. Socialstyrelsen (2013:62–63) menar att bistånd för eget boende till unga vuxna exempelvis kan övervägas om det finns starka sociala skäl för att flytta. Det innebär även att endast de unga vuxna som har eget boende före ansökan om ekonomiskt bistånd har möjlighet att få bistånd till hyreskostnader för eget boende.

Riktlinjerna kring unga vuxnas rätt till boendekostnader kan utifrån detta tyckas vara tydligt men det finns likväl utrymme för tolkning av formuleringarna. Även olika former av kunskapsanvändande i beslutsfattande blir relevant då detta visar vad bedömningarna baseras på. Lars Nordlander (2006) menar att socialsekreterare använder olika former av kunskap i sitt utredningsarbete. Nordlander menar att användningen av *Lagar/förordningar* som angiven kunskapskälla var liten i hans studie. Andra kunskapskällor som kan anses vara vetenskapligt

förankrade, exempelvis *utbildning* och *litteratur*, användes också sparsamt. Istället användes kunskapskällorna *klientbild* och till viss del *egen erfarenhet* i majoriteten av fallen.

(Nordlander, 2006:144)

Wörlén (2010) skriver att kommuner har stor frihet att själv prioritera sina resurser. Hon skriver att socialtjänstlagen är en vägledande ramlag som ålägger kommuner att bedriva vissa verksamheter, men att lagen inte ger tydliga anvisningar hur arbetet i dessa verksamheter ska se ut (Wörlén, 2010:30, 40–42). Som komplement till lagstiftningen har kommunerna Socialstyrelsens råd och riktlinjer som vägledning. Med dessa yttre ramar att förhålla sig till kan kommuner skapa riktlinjer kring verksamheternas arbete och vad verksamheterna ska prioritera, varpå verksamheterna (organisationerna) genom sitt vardagliga arbete skapar rutiner kring bedömningar och beslutsfattande (Wörlén, 2010:30, 35, 40–42).

Hugo Stranz (2007) menar att möjligheterna att beviljas ekonomiskt bistånd påverkas av flertalet faktorer. Klientens individuella förutsättningar är grundläggande för bedömningen, men även kommunens organisatoriska och strukturella villkor påverkar bedömningen. Utöver dessa faktorer menar Stranz att de individuella handläggarnas långtgående handlingsutrymme har en stor påverkan i biståndsbedömningen (Stranz, 2007:57). Vidare menar Stranz (2007) att lokala bidragsnormer är mest centrala i de bedömningsvariationer som finns mellan kommuner. Här menar Stranz (2007) att trots det mer reglerade ramverk som infördes med den nya socialtjänstlagen 1998, främst riksnormen, tenderar det fortfarande att finnas lokala bidragsnormer för poster utanför riksnormen (Stranz, 2007:59).

Inom nyinstitutionell teori menar man att många organisationer inom samma organisatoriska fält tenderar att efterlikna varandra. Organisationer inom det organisatoriska fältet anpassas sig till varandra genom att likforma sitt praktiska arbete. Som jag skriver ovan finns det utrymme för kommunal variation avseende lokala bidragsnormer. Detta speglas i riktlinjerna om unga vuxnas rätt till boendekostnader, varför det är relevant att undersöka kommuners rutiner och riktlinjer om boendekostnader. Vidare är det relevant att analysera hur kommunerna anpassar sin verksamhet genom att likforma sig.

1.2 Syfte

Syftet är att undersöka kommunernas lokala bidragsnormer för boendekostnader och att analysera kommunernas olika former av likformning och anpassning.

1.3 Frågeställningar

Vad baseras kommunernas riktlinjer om ekonomiskt bistånd för boendekostnader på?

Hur används Socialstyrelsens riktlinjer och aktuell rättspraxis i kommunernas rutiner och riktlinjer?

Vilka former av likformning och anpassning kan ses hos kommunerna?

1.4 Definitioner

I denna uppsats kommer jag att använda mig av begreppet ekonomiskt bistånd, som även brukar kallas försörjningsstöd, i diskussioner kring biståndsmottagare. Detta då Socialstyrelsen (2016a) definierar ekonomiskt bistånd efter två punkter; försörjningsstöd och livsföring för övrigt. Då mycket material i uppsatsen baseras på statistik och underlag från Socialstyrelsen anser jag det enklast att följa deras definition istället för att dela upp begreppet.

2. Bakgrund

Den nya socialtjänstlagen infördes 1998 där många aspekter av tidigare socialbidragsregler förändrades. Den största förändringen var troligen införandet av riksnormen som innebar en starkare centraliserad reglering av socialbidragsnormerna. Riksnormen innebar att det nu fanns en lägstanivå för socialbidragsbelopp, inom vissa poster, som kommunerna var tvungna att följa. Innan den nya socialtjänstlagen och riksnormen infördes fanns det delade åsikter om vad som var skäliga bidragsbelopp, och vad som var en acceptabel minimumnivå för bidragstagarna att leva på (Johansson, 2001). Många kommuner hade delade åsikter om vad en skälig levnadsnivå var och hade således varierande lokala bidragsnormer. För förvaltningsdomstolarna innebar detta ett problem då det inte fanns en definition av begreppet skälig levnadsnivå. Regeringsrätten beslöt därför att sammankoppla begreppet skälig levnadsnivå med Riksskatteverkets beräkningar av existensminimum (Johansson, 2001:90). Att göra detta innebar att en ny rättspraxis fastställdes och att kommuner som hade bidragsnormer lägre än Riksskatteverkets beräkningar bröt mot praxis. Socialstyrelsen delade Regeringsrättens åsikt om en gemensam norm, men valde att använda sig av Konsumentverkets beräkningar av existensminimum istället för Riksskatteverket. Längre fram bestämdes det av Regeringsrätten att Konsumentverkets beräkningar skulle ligga till grund för socialbidragsnormen (Johansson, 2001:92). Trots att både Regeringsrätten och Socialstyrelsen

delade åsikt om en skälig lägstanivå var detta likväl endast en riktlinje, en rekommendation till kommunerna. Den yttersta styrningen av de lokala bidragsnormerna låg fortfarande hos kommunerna som kunde välja att frångå praxis i deras avvägning mellan nationella riktlinjer och lokala förutsättningar (Johansson, 2001:94).

När den nya Socialtjänstlagen och riksnormen infördes blev regleringen av bidragsbeloppen inom normen centraliserade. Socialbidraget fick en något annorlunda utformning och delades upp i två kategorier; försörjningsstöd och livsföring för övrigt (Johansson, 2001:103, 183). Försörjningsstödet består av den reglerade riksnormen, samt skäliga kostnader utanför riksnormen. Kostnader över norm kan bestå av boende, hushållsel, hemförsäkring, tandvård och arbetsresor (Johansson, 2001:183). Dessa kostnader är inte reglerade och är fortfarande kommunens ansvar att bestämma normen för. Boendet är enligt Socialstyrelsen inte reglerat då de menar att en nationell nivå inte kan fastställas då boendekostnader varierar på olika orter i landet. Vidare menar Socialstyrelsen att de övriga kostnaderna ska ligga på en nivå som är skälig och att hänsyn ska tas till vad en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig (SOFS 2013:1).

3. Tidigare forskning

Insamlingen av tidigare forskning har huvudsakligen gjorts via LUB-search, men även via Google Scholar och tips från handledare. I sökmotorerna har jag dels använt mig av sökord som ”nyinstitutionell teori”, ”kommuner”, ”beslutsfattande”, ”kunskapsanvändning” och ”biståndsrätt”. Jag har även sökt direkt på författare som inriktar sig på de aktuella områdena, och genom att söka på de referenser som redogörs för i relevant litteratur. Under genomgång av litteraturen har material som inte varit relevant för min studie sällats bort.

3.1 Kunskapsläget

Salonen (2010) sammanfattar i ”Svensk socialbidragsforskning under 2000-talets första årtionde” det nuvarande kunskapsläget inom socialbidragsforskningen. Salonen sammanfattar forskningen i fyra teman som även använts tidigare i forsknings-sammanställningar; hur förstås socialbidraget, orsaker till socialbidrag, organisering och metoder i socialbidragsarbetet, och effekter och resultat av insatser. Salonen (2010) menar att forskning om orsaker till socialbidragstagande, såsom Halleröds (2003) studie, har undersökt variationer av socialbidragstagande inom olika befolkningsgrupper. Han menar att variationer mellan olika befolkningsgruppers socialbidragstagande bl.a. beror på deras olika position till arbetsmarknaden, då det finns starka kopplingar mellan arbetslöshet och socialbidragstagande.

Vidare menar Salonen att 2000-talets forskning visar att förutom arbetslöshet och en svag koppling till arbetsmarknaden är det nyanlända och individer med ohälsa som har svårast att trygga sin egen försörjning (Salonen, 2010:61). Salonen menar att det under de senaste åren har bedrivits forskning som både har varit relevant och värdefull för området. Exempelvis menar Salonen att man med den forskning som bedrivits har kunnat se trendförändringar inom det sociala arbetet, som bl.a. har blivit mer inriktat på specialiserad handläggning. En ökad organisatorisk specialisering av socialbidragsarbetet kan ses då exempelvis individ- och familjeomsorgen delar upp sin verksamhet i mindre grupper och team (Salonen, 2010:61). Salonen skriver att Bergmark och Lundström (2005) menar att det är vanligt inom socialtjänsten med mottagningsgrupper för bedömning av ärendet, team som arbetar med förenklad handläggning och målgruppsinriktade team för bl.a. unga arbetslösa. Forskningen visar även en trend att ökningen av utbildad personal ansvarar för administrativ handläggning.

Inom området effekter och resultat av insatser menar Salonen att studier som bedrivits under 2000-talet har haft svårt att svara på frågeställningar om effekter av insatser. Detta beror enligt Salonen på flertalet olika faktorer. Dels menar han att det finns svårigheter att identifiera målgrupper för studierna, svårigheter kring mätning av utfallen samt att fastställa interventionens beståndsdelar. Sammansättningen av bidragstagande hushåll förändras över tid och bidragstagandet är även beroende av andra försörjningsmöjligheter. Komplexiteten i socialbidragstagandet gör det svårt att generalisera utfallen av studier då interventioner som är effektiva för vissa hushåll kan vara direkt kontraproduktiva för andra (Salonen, 2010:63).

3.2 Om ungas rätt till bistånd

Unga vuxnas rätt till bistånd är ett forskningsområde som är relativt outforskat. Studier och statistik om unga vuxna generellt finns att hitta såsom om unga vuxnas levnadsvillkor och boendesituation (Ungdomsstyrelsen, 2011), etableringsproblematik och långvarigt socialbidragstagande (Angelin, 2009), arbetsmarknadsinsatser för unga vuxna (Hollertz, 2010), ungas socialbidragstagande och försörjningssvårigheter (Salonen, 2000) och allmänt om unga vuxnas socialbidragstagande (Johansson, 2000; Swärd, 2000).

I RÅ 1997:79 framkommer det att ungdomar endast har rätt till bistånd för eget boende om det förekommer särskilda omständigheter eller om bostaden är nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. Vidare menar Socialstyrelsen att ungdomar inte har en självklar rätt att flytta hemifrån om inte särskilda omständigheter råder. Unga vuxna har heller inte en

självklar rätt till bistånd för hyresdel i föräldrahemmet om inte vissa förutsättningar finns (SOSFS 2013:1).

Statistiken om ekonomiskt bistånd relevant för denna uppsats är begränsad. Den statistik som insamlas och lagras hos Socialstyrelsen är begränsad till uppgifter om löpande försörjningsstöd och bistånd till livsföring förövrigt (Socialstyrelsen, 2016a). Den ändamålsstatistik som finns visar uppgifter om huruvida beloppen som utbetalats är löpande försörjningsstöd eller livsföring för övrigt. I ändamålsstatistiken visar exempelvis uppgifterna om biståndet har varit till tandvård, tillfälligt boende eller elskulder (Socialstyrelsen, 2016b). I kategorin löpande försörjningsstöd ingår exempelvis riksnormen, boendekostnader och hushållsel. Enligt Socialstyrelsens registerservice finns det under kategorin löpande försörjningsstöd inte statistik att beställa som visar specifika uppgifter för kostnader som rör riksnorm, boendekostnader, hushållsel etc., utan dessa uppgifter är sammanslagna i kategorin. Den statistik som finns att hitta avseende unga vuxna sträcker sig till andel biståndsmottagare i åldrarna 18–24 (Socialstyrelsen, 2016a). Statistiken visar på andelen biståndsmottagare i hela befolkningen som är mellan 18–24 år gamla, och andelen invånare i åldrarna 18–24 år som uppbär ekonomiskt bistånd. Uppgifter från Ungdomsstyrelsen säger att 2 procent av de unga som har eget boende uppbär ekonomiskt bistånd. Denna uppgift talar endast för de som har eget boende och berättar inte hur stor andel av unga med andra boendeformer som uppbär ekonomiskt bistånd (Ungdomsstyrelsen, 2011)

3.3 Om beslutsfattande

Marie Wörlén (2010) redovisar för sin studie om prioriteringar inom socialtjänsten i *Att prioritera i socialtjänsten – om kommunalt handlingsutrymme beslutsfattande*. Hon skriver att kommuner har stor frihet att själv prioritera sina resurser då socialtjänstlagen endast är en vägledande ramlag. Socialtjänstlagen ålägger kommunerna att bedriva vissa verksamheter men ger inte tydliga anvisningar hur arbetet i dessa verksamheter ska se ut (Wörlén, 2010:30, 40–42). Som komplement till lagstiftningen har kommunerna Socialstyrelsens råd och riktlinjer som vägledning. Med dessa yttre ramar att förhålla sig till kan kommunerna skapa egna riktlinjer kring verksamheternas arbete och vad verksamheterna ska prioritera, varpå verksamheterna (organisationerna) genom sitt vardagliga arbete skapar rutiner kring handlingsmönster och beslutsfattande (Wörlén, 2010:30, 35, 40–42). Resultatet av studien visar att tjänstemännen inom individ- och familjeomsorg lägger stor vikt vid aktuell lagstiftning då 96 procent av respondenterna menade att lagstiftningen var ”mycket betydelsefull” för deras beslut (Wörlén, 2010:34). Interna riktlinjer ansågs också vara viktiga

då 54 procent angav att interna riktlinjer var ”mycket viktigt” och 42 procent angav att det var ”ganska viktigt”. Även direktiv från ledning/chef var av stor vikt vid beslutsfattandet, liksom egen professionell uppfattning och brukarnas synpunkter. Mindre vikt lades åt faktorer som egen personlig uppfattning, politikernas uttalade mål och sparmål/sparbeting.

Lars Nordlanders (2006) avhandling *Mellan kunskap och handling – om socialsekreterares kunskapsanvändning i utredningsarbetet* utforskar hur socialsekreterare använder olika former av kunskap i sitt utredningsarbete. Avhandlingen lyfter fram och förklarar olika former av kunskap som kan användas vid utredningsarbetet och undersöker hur kunskap används, när den används samt vilken kunskap som oftast används. Studien visade att majoriteten av respondenternas beslut baserades på kunskapskällan *klientbild*. Andra kategorier Nordlander använder är *egen erfarenhet*, *lagar/förordningar*, *Annan profession*, *litteratur* och *kollegors erfarenhet* (Nordlander, 2006:144). Nordlander menar dock att kunskapsanvändningen varierar beroende på olika faktorer såsom hur lång tid ett utredningsarbete tar.

Kunskapsanvändningen varierar även inom olika moment av socialsekreterarnas arbete då motivering för insatser inte använder samma kunskapskälla som exempelvis i problembilden (Nordlander, 2006:140). Trots detta framkommer det tydligt att användningen av *Lagar/förordningar* som angiven kunskapskälla är liten. Även andra kunskapskällor som kan anses vara vetenskapligt förankrade, exempelvis *utbildning* och *litteratur*, används sparsamt. Kunskapskällorna *klientbild* och till viss del *egen erfarenhet* användes i majoriteten av fallen.

Hugo Stranz (2007) skriver i sin avhandling *Utrymme för variation – om prövning av socialbidrag* bland annat om de variationer som finns mellan bedömningar och beslutsfattande avseende ekonomiskt bistånd. Stranz menar att möjligheterna att beviljas ekonomiskt bistånd påverkas av flertalet faktorer. Klientens individuella förutsättningar är grundläggande för bedömningen, men även kommunens organisatoriska och strukturella villkor påverkar bedömningen. Utöver dessa faktorer menar Stranz att de individuella handläggarnas långtgående handlingsutrymme har en stor påverkan i biståndsbedömningen (Stranz, 2007:57). Vidare menar Stranz att mindre kommuner ofta brukar vara mer generösa i sina biståndsbedömningar och biståndsbelopp än större kommuner. Lokala bidragsnormer är de mest centrala i bedömningsvariationer mellan kommuner. Här menar Stranz att trots det mer reglerade ramverk som infördes med den nya socialtjänstlagen 1998, främst riksnormen, tenderar det fortfarande att finnas lokala bidragsnormer för poster utanför riksnormen (Stranz, 2007:59).

4. Teori

Då det är organisationen som är i fokus för studien, inte individuella handläggare, är organisationsteoretiska utgångspunkter användbara i analysen. Jag kommer att utgå från ett nyinstitutionellt perspektiv i studien och under analysen av materialet.

4.1 Formella och informella normer

Socialtjänstens arbete styrs av yttre ramar, eller formella normer. De består bland annat av lagar, riktlinjer och rättspraxis. Inom dessa yttre ramar finns en stor gråzon med ett stort handlingsutrymme. Strukturellt möjliggörs handlingsutrymmet då de reglerande elementen inte specificerar hur det dagliga arbetet måste se ut utan dessa ger snarare en vägledning och riktlinjer att utgå från, och professionella måste anpassa stödet åt den individuella klienten. Professionella behöver därför använda sin professionella kunskap och sitt handlingsutrymme för att hantera omständigheterna hos den individuella klienten. De behöver kunna lösa komplicerade situationer inom de yttre reglerande ramarna och använda sitt eget omdöme i sitt beslutsfattande (Ponnert & Svensson, 2016:590–591). Ponnert & Svensson (2016:588) diskuterar även olika aspekter kring den ökade standardiseringen av socialt arbete, och vad standardiseringen gör med de professionellas handlingsutrymme. De menar att den ökade standardiseringen är en effekt av organisationers strävan att arbetet ska baseras på evidens och att arbetet som utförs ska vara likvärdigt för brukarna. Inom organisationer finns det även informella normer som skapas av tradition och organisationskultur, och som formar det vardagliga (Christensen et al., 2007:15). När dessa normer blir institutionaliserade blir de även en del av organisationens kärna och kan ofta tyckas ”sitta i väggarna”. Detta beror på att generation efter generation av aktörer upprepar samma handlande som till slut tas för givet är riktiga (Christensen et al., 2007:38; Levin, 2013:37). Institutionaliserade normer kan handla om hur organisationen praktiskt arbetar, såsom handläggningsrutiner eller dokumentation. Normerna kan även handla om värderingar och tankemönster kring beslutsfattande, som när en individ är berättigad bistånd eller vilka faktorer i bedömningar kring bistånd som är av störst vikt.

4.2 Institution och institutionalisering

Skillnaden mellan organisation och institution kan tyckas vara små men det finns avgörande skillnader som kan användas för att förstå organisationer. Inom institutionalismen ser man organisationer som rationella och opersonliga verksamheter där alla arbetar mot ett specifikt mål, och institutioner som uppfattningar, värderingar och normer inom ett område (Eriksson-

Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:282; Johansson, 2002:18; Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008). Vanligt är att beskriva organisationen som den rent administrativa verksamheten med chefer, aktörer och formella strukturer, och där institutionen är värderingarna och normerna som finns inom organisationen och dess aktörer.

Institutionalisering kan beskrivas som när tankar och idéer styr handlingarna och arbetet som utförs, i motsats till ren rationalitet och effektivt handlande (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:283; Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008:39). Beroende på hur stor grad de institutionella värderingarna påverkar organisationernas handlande, desto mer institutionaliserade blir de. På så vis blir skillnaderna mellan institutionen och organisationen mindre ju mer institutionaliserad organisationen blir.

Nyinstitutionella perspektiv betonar även att det kan finnas inkonsistenter mellan organisationers praktik och dess formella struktur. Vad organisationer gör i sitt vardagliga arbete behöver inte vara detsamma som deras formellt rationella struktur har bestämt.

Diskussioner kring handlingsmönster eller beslut om handlingsmönster behöver inte leda till en faktisk implementering av de nya bestämmelserna i det vardagliga arbetet.

Nyinstitutionella forskare menar att detta beror på att organisationer har krav och förväntningar på sig från sin omgivning om vad organisationen bör göra. För att organisationen ska få legitimitet inom verksamhetsområdet och för att överleva behöver denna ge intryck av att följa omgivningens normer (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:287; Levin, 2013:29). När den formella strukturen och omgivningens förväntningar inte överensstämmer med varandra kan lösa kopplingar uppstå. Detta sker när den formella strukturen separeras från det praktiska arbetet (Johansson, 2002:33). Man pratar då om att organisationer har två olika strukturer, den formella och den informella. Den formella strukturen kan förändras i samband med skiftande politiska lägen, lagförändringar eller budgetar förändras. Den informella strukturen upprätthålls däremot av aktörerna inom organisationen, och deras institutionaliserade tankar om arbetet som utförs (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:289; Levin, 2013:29).

4.3 Organisatoriska fält och likformning

Inom nyinstitutionalismen menar man att institutionaliserade organisationer skapar organisatoriska fält inom sina verksamhetsområden. Man menar att organisationer inom liknande verksamhetsområden hör samman med varandra och att idéer om hur organisationer ska struktureras och arbeta sprids inom dessa fält (Johansson, 2002:98). En konsekvens av att vara en institution är behovet att vara lik andra organisationer för att upprätthålla sin

legitimitet inom det organisatoriska fältet. Idéerna och föreställningarna om hur organisationer bör utföra sitt arbete innebär även att organisationer inom fältet tenderar att efterlikna varandra. Detta kallas institutionell isomorfism, oftast endast kallat isomorfism inom institutionell teori, och kan delas upp i tre former; tvingande, normativ och imiterande isomorfism (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:291; Johansson, 2002:44). Den tvingande isomorfismen är de formella eller informella anpassningskrav organisationer behöver rätta sig efter. Anpassningskraven ställs av de starkare organisationerna såsom staten eller högre ställda myndigheter. Lagstiftning och formella direktiv ger den starkare organisationen möjlighet att reglera direkt eller indirekt hur de svagare organisationerna utformar sina verksamheter (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:291; Johansson, 2002:44). Den normativa isomorfismen beror på den ökade nivån av professionalisering inom fälten, genom anställning av personal med professionell utbildning. Den ökade professionaliseringen innebär att organisationerna ytterligare likriktar sig på grund av aktörernas gemensamma utbildning och genom det nätverk som skapas till följd av detta. Nätverken innebär att aktörerna bibehåller sin kunskap, men även att tankar och idéer sprids mellan organisationer (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:292; Johansson, 2002:45). Den imiterande isomorfismen uppstår som en konsekvens av osäkra organisationer. Osäkerhet avseende metoder, arbetssätt eller sin omgivning kan driva organisationer att efterlikna en starkare, framgångsrik organisation snarare än att försöka hitta egna lösningar på sina problem (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:291; Johansson, 2002:44). Sammantaget innebär den institutionella isomorfismen att organisationer ökar sin likriktning och formar sig efter varandra.

5. Metod

5.1 Metodval

Till min studie har jag valt att använda mig av en kvalitativ metod i form av kvalitativa intervjuer. Kvalitativa metoder kan beskrivas som en motsats till kvantitativa metoder som ofta bygger på ”hårda data” i form av statistik där man analyserar en större mängd information med syftet att få en representativ bild av sina forskningsfrågor. Kvalitativa metoder och kvalitativa data kan beskrivas som ”mjuka data” och är ofta sammankopplat med intervjuer, observationer eller textanalys. Vid användandet av kvalitativa metoder och i analys av kvalitativa data är ”hur” och ”varför” mer relevanta aspekter för forskningsfrågorna än mängd, andelar och representativitet av något (Ahrne & Svensson, 2011:11–13; Bryman, 2011:372). Att benämna kvalitativa metoder och kvalitativa data som en motpol till

kvantitativa data kan dock vara problematisk då metoderna inte nödvändigtvis utesluter varandra. Exempelvis kan även kvantitativa data utvinnas av kvalitativa metoder. Sådana data kan exempelvis insamlas när forskaren använder sig av innehållsanalys för att undersöka hur ofta och mycket vissa ord eller begrepp framkommer i intervjuer eller texter (Ahrne & Svensson, 2011:12; Bryman, 2011:283).

Syftet med studien är att undersöka kommuners lokala bidragsnormer och riktlinjer, samt hur kommunerna använder andra kunskapskällor för att analysera deras anpassning och likformning. Intervjuer är för syftet en bra metod då intervjun ger en möjlighet att insamla information som inte hade varit möjligt med exempelvis enkäter. Normer, värderingar och saker som tas för givet kan återspeglas i en intervju och fångas upp av intervjuaren (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011:56). För min studie är detta av intresse då jag exempelvis kan se hur organisationerna förhåller sig till och tolkar riktlinjer från Socialstyrelsen. Vidare får jag möjlighet att se om organisationens normer och värderingar påverkar de lokala riktlinjerna. Mina intervjuer hade ett semistrukturerat upplägg, där jag i förväg hade utvalda områden att diskutera men inget fast formulär att följa. Genom att insamla material på detta vis har jag som intervjuare möjlighet att ställa följdfrågor baserat på respondentens svar (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011:40). Med ett sådant upplägg kan ställda frågor förtydligas och förtydligande av respondentens svar kan fås om detta är otydligt. Genom att använda semistrukturerade intervjuer fanns det även en god sannolikhet att insamlandet av material skulle bli likt en guidad konversation eller diskussion. I sådana situationer finns det goda möjligheter att få nyanserade svar på mina frågor (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011:40). Jag spelade även in intervjuerna för att kunna fokusera på samtalet och för att underlätta analysen (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011:52–53).

Att tänka på är att även om en intervju ger insamlandet av material en mer samtalslik och eventuellt genuin känsla, kan man inte förutsätta att det som sägs är sant. Informationen kan vara sann för respondenten men kan inte antas vara sann för alla andra. Att tänka på är hur jag som intervjuare påverkar innehållet i intervjun. Jag som intervjuare behövde exempelvis utforma mina frågor på ett vis som inte är värdeladdade eller ledande. Respondenter vill ofta följa socialt önskvärda mönster och därför svara på frågor på ett vis de tror är det normativa eller korrekta svaret (Bryman, 2011:224; May, 2011:64). Om frågorna har en värdeladdning såsom ”bra”, ”dåligt”, ”rätt” eller ”fel” i anslutning till ämnet eller i anslutning till deras åsikt, kan respondenter välja att ge ett svar de tror är socialt önskvärt oavsett deras egen åsikt. På samma vis behövde jag tänka på att själv inte ta ställning till frågorna, exempelvis genom att

komma med ett påstående följt med ”vad tycker du?”. Det skulle av samma anledning kunna ha samma effekt som att ge orden en värdeladdning, att respondenten ger ett svar den tror att jag som intervjuare vill höra (Bryman, 2011:224; May, 2011:64). Det kan med denna metod finnas svårigheter att inte spegla mina egna åsikter om ämnet till respondenten under intervjun. Även om jag inför intervjun formulerade mina frågor på ett så neutralt vis som möjligt kan mina åsikter likväl speglats till respondenten genom mina reaktioner på svaren såsom ansiktsuttryck och kroppsspråk. Faktorer som dessa kan vara svåra att kontrollera då de ofta uppkommer omedvetet. Vid intervjuer är risken högre att dessa framkommer än vid metoder där man inte har direkt kontakt med respondenten, såsom enkäter.

Metoden har i sammanhanget sina begränsningar då studien inte kommer kunna vara representativ för andra kommuner i landet (Bryman, 2011:369). Syftet för denna studie är dock inte att vara representativ utan ska undersöka lokala bidragsnormer och analysera kommunernas likformning och anpassning.

5.2 Alternativa metoder

Om studien istället hade baserats på kvantitativa data som exempelvis statistik över ekonomiskt bistånd hade syftet att förstå hur enhetscheferna menar att organisationerna resonerar varit svårt att uppnå. Informationen sådana data innehåller beskriver exempelvis inte hur resonemanget kring dessa beslut sett ut (Ahrne & Svensson, 2011:14). Om studien hade baserats på anonyma enkäter med en blandning av öppna och slutna frågor hade det även då varit svårt att undersöka hur resonemanget kring besluten sett ut (May, 2011:25). Det hade även funnits en större risk att respondenten feltolkar frågorna eller att jag under analysen av materialet feltolkar de svar jag fått. Om jag hade valt att göra en ren dokumentanalys av kommunernas riktlinjer hade problem med analysnivån kunnat uppstå. Syftet med studien är att undersöka lokala bidragsnormer och analysera kommunernas likformning, varför jag behöver undersöka kommunernas förhållningssätt till nationella riktlinjer och till andra kommuners verksamheter. En analys av officiella riktlinjer hade visat hur socialnämnden som skapat riktlinjerna resonerar kring frågan, men inte hur organisationens aktörer förhåller sig till dessa och tolkat dem (May, 2011:232). Jag hade heller inte kunnat undersöka hur organisationen förhåller sig till dessa riktlinjer eller hur andra kommuners arbete påverkar arbetet.

5.3 Urval

Jag har använt mig av fyra enhetschefer från mindre kommuner i södra Skåne. De mindre kommunerna har ofta endast en enhet för ekonomiskt bistånd och därför bara en enhetschef. De större kommunerna och städerna kan ha fler enheter för ekonomiskt bistånd och därmed mer än en enhetschef. Urvalet hade då kunnat påverka studiens resultat då respondenten eventuellt inte har en tillräckligt samlad bild över alla enheters rutiner.

För att uppnå studiens syfte att undersöka kommuners bidragsnormer och rutiner kring boendekostnader behövs ett respondenturval som överensstämmer med syftet. Genom att göra ett målstyrt urval kan jag välja respondenter som har en direkt koppling till mina frågeställningar (Bryman, 2011: 392, 434). I min analys vill jag komma så nära det vardagliga arbetets resonemang som möjligt utan att använda individuella handläggare som respondenter. Studiens syfte är inte att fokusera på individuella handläggares arbetssätt utan att undersöka kommuners lokala bidragsnormer. Organisationen är dock uppbyggd av de individuella handläggarna och tillsammans är de med och skapar de aktuella organisationerna. Jag ville ha respondenter som kan ge mig en samlad bild av kommunens riktlinjer och bidragsnormer, varför enhetschefer för ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd är lämpliga respondenter. Enhetschefer har den insyn i organisationens normer och har den samlade bild av organisationens resonemang jag behövde. Enhetscheferna även kan ses som relativt representativa för enheten som organisation och har en koppling till mina frågeställningar (Bryman, 2011:92, 434).

5.4 Metodens tillförlitlighet

Det begränsade urvalet för min studie gör att resultaten inte är representativa för andra kommuner och har en låg extern validitet (Bryman, 2011:352). Det kan vara problematiskt att försöka generalisera resultaten och dra några definitiva slutsatser av dem. Studier av kvalitativ karaktär behöver dock inte vara statistiskt representativa, men det beror på syftet med studien. Bryman (2011:369) menar att inom kvalitativa studier är kvaliteten av de teoretiska slutsatserna av större intresse än generaliserbarhet, eftersom man strävar efter att förstå ett fenomen och hur det har uppstått. I min studie är syftet dock inte att kunna generalisera mina resultat.

Genom att genomföra intervjuer kunde jag kontinuerligt under intervjun kontrollera att jag hade uppfattat respondenten korrekt för att uppnå en hög nivå av intern validitet (Bryman, 2011: 354). Eftersom syftet med studien är att förstå organisationernas lokala normer kring de

aktuella frågorna är det viktigt att jag uppfattat respondenterna rätt för att analysen av data inte skulle feltolkas. Genom att spela in intervjuerna kunde jag transkribera intervjuerna och analysera materialet på korrekta grunder. Detta innebär även att studien enklare kan granskas då det finns transkriberat material. Detta ger i sin tur studien en högre reliabilitet (Bryman, 2011:355). Som jag nämner i diskussionen av metodval spelar frågornas formulering en stor roll. För studiens reliabilitet var det gynnsamt att frågorna var så neutrala i sin värdeladdning som möjligt. Resultatets tillförlitlighet kan ifrågasättas om det finns anledning att tro att respondenten och dennes svar har blivit påverkade av frågornas formulering.

5.5 Förkunskaper

Då jag utförde min socionompraktik inom två olika kommuners enheter för försörjningsstöd, samt arbetade som sommarvikarie inom försörjningsstöd har jag en viss förkunskap av ämnet. Som jag nämner längre fram i uppsatsen har jag valt bort den kommun jag arbetat vid. Jag kommer även att behöva reflektera över formuleringen av mina frågor för att inte låta mina egna antaganden om ämnet speglas till respondenten. I valet av metod anser jag inte att mina förkunskaper av ämnet påverkar metodvalet. Förkunskapen av ämnet kommer att finnas både vid användning av kvantitativ metod och vid kvalitativ metod. Att tänka på vid användandet av intervjuer blir som nämnt ovan att inte spegla mina egna åsikter till respondenten eller att leda frågorna till de svar jag själv hade gett.

5.6 Genomförande

Inför intervjuerna utvecklade jag i samråd med handledare en intervjuguide (se bilaga 1) som användes som stöd under intervjuerna. Intervjuguiden innehöll fyra grundläggande områden jag ville utforska; Lokala förutsättningar, Organisation, Lokala bidragsnormer och Skälighet. Inom dessa områden fanns det grundläggande frågor, där jag under intervjuens gång kunde välja att fokusera mer eller mindre på ett område beroende av vilken information jag fick. Exempelvis behövde jag under någon intervju inte gå in nämnvärt på området Lokala förutsättningar då respondenten själv tog upp de centrala delar jag hade planerat. Det innebar att frågor från mig inte var nödvändiga.

Intervjuerna spelades in på min privata telefon, med respondenternas medgivande, och flyttades över till dator efter intervjun. Därefter raderades inspelningarna från telefonen. Inspelningarna transkriberades därefter samma dag eller följande dag. Under transkriberingen valde jag att inte skriva ut vissa samtalsord och stammande om de inte hade en betydelse för innehållet av vad som sades. Exempelvis brukade den som lyssnade när den andre pratade

säga ”mm” eller ”ja” under samtalets gång för att påvisa att de förstod vad som sades och var aktiva i samtalet. På samma vis kunde någon av oss ha svårt att formulera sig och upprepade samma sak i följd, exempelvis ”men, men, men” eller upprepade ”det är, det är ju, det är liksom”. Däremot om någon av oss hade svårt att formulera sig men ändrade orden mer och därmed förändrade innebörden av vad som sades, skrevs detta ner. Långa pauser i talet skrevs ut i form av ”...”, och ovanligt långa pauser skrevs ut; ” [lång paus]”. Händelser i rummet som var av betydelse för samtalet eller dess flyt skrevs ut, såsom ” [telefon ringer]” eller ”[skratt]”.

Processen att analysera intervjuerna påbörjades till viss del direkt efter intervjun, om jag insåg något speciellt jag hört eller reflekterade över vad som sagts. Vidare analys skedde under transkriberingen då jag både hörde intervjun igen och skrev ned vad som sades. Det innebar att vidare mönster eller intressanta aspekter hittades, varpå jag antecknade dessa tankar. Inför att transkriberingarna skulle analyseras planerade jag hur jag skulle bearbeta texterna, hur jag skulle sortera bland materialet. Jag valde att dela upp bearbetningen i två stadier, en där jag letade efter konkreta svar på fakta, som bidragsnormer, kostnader och liknande. Det andra stadiet var att analysera de resultat jag fått av mitt material utefter min teoretiska ansats. Med hjälp av nyinstitutionell teori kunde jag analysera kommunernas olika former av anpassning och likformning.

6. Etiska överväganden

Enligt de forskningsetiska principerna finns det vissa punkter varje forskningsprojekt eller studie behöver ta hänsyn till. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman, 2011:131). Vidare kan dessa punkter delas upp i huvudsakliga områden som ofta förekommer i de etiska diskussionerna inom samhällsforskningen. De handlar om huruvida deltagarna kan komma till skada på grund av deras deltagande, om det råder brist på samtycke från deltagarna, om det inkräktar på deltagarnas privatliv och om deltagarna har tillgång till all information om studien och deras deltagande i den.

Deltagarna i studien kontaktades via mail eller telefon och blev tillfrågade om de hade intresse av att delta i studien. Det framgick tydligt att de hade möjlighet att avböja, men även att de kunde välja att avsluta sin medverkan i studien om de så önskade. För att uppnå samtyckeskravet och informationskravet förklarade jag tydligt studiens syfte och frågeställningar innan de behövde ta ställning till om de ville delta. Jag förklarade att det inte

är deltagarna som individer som undersöks, utan hur bidragsnormer i olika kommuner ser ut (Bryman, 2011:135).

Mitt urval som består av enhetschefer ska lämna information om den verksamhet de arbetar för och som de har en beroendeställning till (Johansson & Kalman, 2012:45). Eftersom detta inte är en studie med syfte att undersöka enskilda individer behöver personlig information inte lämnas ut och frågor som rör deras personliga uppfattningar skulle inte ställas. Detta minskade intrånget i deltagarnas privatliv (Bryman, 2011:137–138). Min studie vill bland annat undersöka organisationernas lokala bidragsnormer och hur de arbetar med Socialstyrelsens riktlinjer. I förhållande till huruvida deltagarna kan ta skada av studien minskar risken för skada då det inte är enskilda individers arbete som ska studeras, utan organisationen som helhet.

Då min studies syfte inte är att rapportera om specifika organisationers arbetsätt anser jag det inte viktigt att det i studiens resultat framkommer vilken kommun som diskuteras (Johansson & Kalman, 2012:53). I förhållande till konfidentialitetskravet kommer de deltagande kommunerna inte att namnges i studien då detta inte är av vikt för studiens analys eller resultat. De deltagande kommunerna beskrivs utefter de faktorer jag anser är relevanta utan att namnges.

För att minska risken att mina egna uppfattningar om organisationers resonemang och arbetsätt kring de aktuella frågorna har jag valt att inte använda min tidigare arbetsplats i studien. Trots detta hade jag innan studien genomfördes en bild av hur organisationer kan resonera kring dessa frågor. Genom att spela in och transkribera intervjuerna minskar risken att mina erfarenheter påverkar studiens resultat, då det innebär att jag kan kontrollera vad respondenten sagt.

7. Resultat

I detta kapitel kommer jag att ge en övergripande beskrivning av de medverkande kommunerna. Därefter kommer resultaten av intervjuernas olika områden att redogöras för. Redogörelsen innehåller citat från intervjuerna och syftar att ge läsaren en förståelse för hur respondenterna har svarat. Resultaten kommer att ligga till grund för den analys jag gör senare i uppsatsen.

7.1 Kommunbeskrivning

Kommun A

Kommun A har en befolkning om ca 15 000 invånare. Kommunfullmäktige har Socialdemokraterna som största parti, följt av Moderaterna som andra största och Sverigedemokraterna som tredje största parti (Valmyndigheten, 2014). År 2015 var 1,2 procent av kommunens totala utgifter kostnader för ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, 2016a; 2016c).

Kommun B

Kommun B har en befolkning om ca 15 000 invånare. I kommunfullmäktige är Socialdemokraterna största parti, Sverigedemokraterna som andra största och Moderaterna som tredje största parti (Valmyndigheten, 2014). År 2015 var 2,4 procent av kommunens totala utgifter kostnader för ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, 2016a; 2016c).

Kommun C

Kommun C har en befolkning om ca 14 000 invånare. Socialdemokraterna är i kommunfullmäktige det största partiet. Sverigedemokraterna är därefter det näststörsta partiet, följt av Moderaterna som tredje största (Valmyndigheten, 2014). År 2015 var 1,8 procent av kommunens totala utgifter kostnader för ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, 2016a; 2016c).

Kommun D

Kommun D har en befolkning om ca 16 000 invånare. Socialdemokraterna är det största partiet, Moderaterna det andra största och Sverigedemokraterna det tredje största partiet (Valmyndigheten, 2014). År 2015 var 1,8 procent av kommunens totala utgifter kostnader för ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, 2016a; 2016c).

Socialstyrelsens (2016a) *Statistik om ekonomiskt bistånd 2015* påvisar vissa skillnader i kommunernas biståndskostnader för år 2015. Trots att samtliga kommuner har ungefärligt lika befolkningsmängd är det stora skillnader i biståndskostnader. Kommun D har exempelvis en något högre befolkningsmängd men mindre biståndskostnader jämfört med Kommun B. På samma vis har Kommun C en högre biståndskostnad än Kommun A trots att Kommun C har mindre befolkning. Baserat på dessa siffror tycks det inte vara befolkningsmängden som direkt påverkar skillnaderna i biståndskostnaderna. I statistiken framkommer det att det finns skillnader mellan kommunerna för posterna kostnad/bidragstagare och kostnad/biståndshushåll. Eftersom riksnormen är centralt reglerad och densamma i alla

kommuner kan variationerna i kostnader per bidragstagare bero på att det är kostnader utanför riksnormen som varierar mellan kommunerna.

Styrning i kommunfullmäktige är relativt likartad mellan kommunerna då Socialdemokraterna är det största partiet i de medverkande kommunerna. Andra och tredje största parti är Moderaterna eller Sverigedemokraterna (Valmyndigheten, 2014).

7.2 Bostadsmarknad

Respondenterna i de deltagande kommunerna uppgav att det fanns ett kommunalt bostadsbolag som enheterna samarbetade med i olika frågor. Kommunerna hade någon form av andrahandskontrakt eller sociala kontrakt som möjliga insatser för klienter där ett sådant behov fanns. Respondenterna i kommunerna menade att den lokala bostadsmarknaden präglades av en bostadsbrist. De kommunala bostadsbolagen uppgavs ha långa köer och att inga lediga boende fanns. Kommunerna menade även att den redan ansträngda bostadsmarknaden försvårats ytterligare av de nya anvisningsdirektiv avseende nyanlända som kommunerna fått. De få bostäder som finns måste nu fördelas så att de nyanlända som anvisats till kommunen av staten får bostäder. Olika typer av boende inom kommunerna uppgavs vara hyreslägenheter, villor och småhus samt en mindre andel bostadsrätter. Inom de olika kommunala bostadsbolagen fanns det huvudsakligen hyreslägenheter. Bostadsrätter uppgavs finnas till viss del hos privata aktörer.

7.3 Högsta godtagbara boendekostnad

De deltagande kommunerna menade att en skälig boendekostnad var vad en låginkomsttagare på orten hade råd att kosta på sig. Respondenterna i de deltagande kommunerna uppgav att högsta godtagbara boendekostnad baserades på det kommunala bostadsbolagets genomsnittliga hyreskostnader. Vidare uppgav kommunerna att riktlinjerna för högsta godtagbara boendekostnad fastställdes av kommunens socialnämnd efter underlag presenterats av socialförvaltningen. Uppdatering av högsta godtagbara boendekostnad görs årligen när eventuella hyresökningar från det kommunala bostadsbolaget meddelats. Anledningen till detta beskrivs vara att godtagbara boendekostnader ska överensstämja med ortens faktiska hyrespriser. Respondenten i Kommun A menade att "...vi måste ju följa utvecklingen, vi kan ju inte stå kvar om de andra går framåt, vi måste ju synka oss..." och respondenten i Kommun B uppgav att "...det gör man ju för att man inte ska halka efter så vi ska ju inte bevilja mindre i boendekostnad än vad hyrorna faktiskt kostar. Så vi ska ju hänga med i den utvecklingen.". Respondenten i Kommun C uppgav att högsta godtagbara

boendekostnad inte fastställdes av socialnämnden vart år, men menade att högsta godtagbara hyra uppdaterades i praktiken varje år. Boendekostnaden inom kommunerna består av hyreskostnaden och eventuell uppvärmning, om detta inte ingår i hyran. För ett hushåll baserades den högsta godtagbara hyran efter antalet medlemmar i hushållet. En till två vuxna hade ett visst belopp som godtagbart, varpå en till två vuxna samt ett barn hade ett högre belopp och en till två vuxna samt två barn hade ett ytterligare högre belopp, och så vidare. Riktlinjerna för unga vuxnas boendekostnader varierade mellan kommunerna. Respondenten i Kommun C uppgav att deras godtagbara boendekostnader för individer upp till 25 år var lägre än för äldre individer eller barnfamiljer och i Kommun D sträckte detta sig upp till de individer som var 29 år. Respondenten i Kommun C menade att unga ensamstående kunde ha en mindre bostad, såsom en etta, men att exempelvis barnfamiljer behövde större plats. Respondenten i Kommun D menade att:

...vi kan inte bedöma eller bevilja försörjningsstöd som någonstans är mer än vad andra har råd med som lever i en situation med liksom en begränsad ekonomiska medel. Så är man ung så behöver, får man ju absolut förhålla sig till en enklare boendestandard. (Kommun D)

I Kommun A och Kommun B gjordes ingen skillnad på godtagbara belopp baserat på ålder utan godtagbara kostnader baserades på hushållets storlek.

Det fanns en variation mellan kommunerna om hur absoluta de högsta godtagbara boendekostnaderna var och hur man arbetade med för höga boendekostnader. Respondenten i Kommun B menade att de godtagbara boendekostnaderna var absoluta och att en högre boendekostnad än vad riktlinjerna angav behövde kunna motiveras och skulle godkännas av socialnämnden. Respondenten i Kommun B menade att "...vi lyfter alla ärenden när vi går utanför det vi beviljar en högre boendekostnad lyfter vi upp till socialnämndens arbetsutskott för att det ska finnas en kännedom om, förankring kring boendekostnader...". Om boendekostnaden var marginellt för hög men klienten ville behålla boendet kunde mellanskillnaden avslås och klienten fick betala denna med sin riksnorm. Respondenten i Kommun D uppgav att nya riktlinjer för uträkning av boendekostnad var behövligt, då det hade funnits stor variation av beräkningen inom kommunen. Respondenten i Kommun D menade att "... där saknas det både rutiner och riktlinjer, så det har nog varit oerhört godtyckligt...". Variationen inom uträkningen av boendekostnad innebar att enhetliga boendekostnader saknades och att klienter inte beviljades jämlika kostnader. En eventuell

lösning uppgavs kunna vara att schablonisera vissa kostnader såsom uppvärmning om klienten hade kallhyra. Bland äldre ärenden finns det fortfarande de klienter som har en för hög boendekostnad, men i nyare ärenden är gränsen för högsta godtagbara kostnad relativt absolut. En högre boendekostnad än de belopp fastställda av socialnämnden behövde kunna motiveras med särskilda skäl som socialnämnden sedan fick fatta beslut om. Respondenten i Kommun A menade att man behövde vara flexibel med boendekostnader och att boendekostnaderna ibland kunde ligga något över godtagbart och ibland var boendekostnaderna lägre än högsta godtagbara. Respondenten i Kommun C menade att särskilda skäl behövde finnas för att kunna bevilja belopp över den högsta godtagbara boendekostnaden. Respondenten menade att:

Vi har ju vissa som har dyrare men då är det om det finns en särskild, ett särskilt skäl. Vi gör ju en individuell bedömning. Och det kan ju vara så till exempel att där är en ungdom som är 22 år, väntar barn, hittar bostad på 4500 kr eller 5000 kr, ja inom en ganska snar framtid så är de ju en vuxen och ett barn. Så man får ju göra en sådan bedömning också. (Kommun C)

Sammanfattningsvis varierar resonemangen mellan kommunerna om högsta godtagbara hyra, men den gemensamma nämnaren är att inget är absolut då det alltid finns utrymme för individuell bedömning i det enskilda ärendet.

7.4 Unga vuxnas rätt till eget boende

Unga vuxnas rätt till eget boende varierade mellan kommunerna. Kommun A uppgav att om den enskilde på egen väg hade hittat ett boende och behovet av bostaden kunde motiveras fanns det möjlighet att bevilja boendekostnad. När bedömningen att bevilja boendekostnad gjorts gjordes ingen skillnad på högsta godtagbara kostnad baserat på ålder, utan var densamma för alla åldrar. Respondenten i Kommun A menade att deras uppdrag var att hjälpa den enskilde mot självförsörjning och att ett boende kunde vara ett steg mot autonomi. Däremot var det mer restriktivt att bevilja bostadskontrakt åt unga vuxna som var hemmavarande hos sina föräldrar. Att vara över 18 år innebär inte en rätt att ha eget boende utan stor vikt läggs på den enskildes egenansvar att hitta eget boende. Unga vuxna får vara hemmavarande hos sina föräldrar tills de kan hitta eget boende eller blir självförsörjande, om inte särskilda omständigheter råder och en annan bedömning behöver göras.

Respondenten i Kommun C menade att eget boende behövde kunna motiveras med särskilda omständigheter, såsom om exempelvis den unge riskerade att fara illa i det nuvarande boendet

eller om det hade gynnat den unge att ha ett eget boende. Om familjen bodde avlägset och den unge inte kunde ta sig till huvudorten eller om sociala problem fanns i familjen, kunde det vara gynnande för den unge att flytta till exempelvis huvudorten och fokusera på sig själv och att bli självförsörjande. Av vikt för bedömningen var även om den unge hade förmågan att bo själv och klara av att sköta det egna boendet.

Respondenten i Kommun D uppgav att det inte fanns någon riktlinje som hindrade en individ under 25 år att vara berättigad boendekostnad. Om den enskilde lyckades hitta ett boende på egen hand kunde denne beviljas boendekostnad. Boendekostnaden var dock lägre än för de över 29 år. Den individuella bedömningen möjliggjorde att det egna boendet kunde motiveras och att det ofta fanns skäl att bevilja boendekostnad. Konfliktyllda relationer beskrivs som vanligt och att det inte är utvecklande för den enskilde att tvingas bo hos sina föräldrar när denne är exempelvis 24 år gammal.

I Kommun B gjordes ingen skillnad i boendekostnader för olika åldersgrupper. Hade en individ under 25 år beviljats boendekostnad var denna densamma som för övriga åldersgrupper. Eget boende kan motiveras i en individuell bedömning om särskilda omständigheter råder. Den enskilde kan inte vara hemmavarande hos sina föräldrar under vilka förutsättningar som helst såsom om familjen är trångbodda eller annan social problematik råder.

7.5 Inneboendekostnad hos föräldrar

För att kunna bevilja boendekostnad som hemmavarande hos sina föräldrar menar samtliga deltagande kommuner att föräldrarnas kostnader ska ha fördyrats. Att den unge bor kvar i föräldrahemmet betyder inte nödvändigtvis att föräldrarnas kostnader har fördyrats. Den vanligaste anledningen till att bevilja sådan boendekostnad är om föräldrarna har förlorat bostadsbidrag eller bostadstillägg när deras försörjningsskyldighet upphörde. Det finns då möjlighet att bevilja den kostnaden. Respondenterna menade även att om den unge hade betalat hyra till sina föräldrar tidigare under en längre tid kunde denna kostnaden beviljas. Exempelvis menade respondenten för Kommun B att:

...generellt så beviljas ju ingen inneboendekostnad hos förälder, alltså man är inte inneboende hos sina föräldrar i samma bemärkelse som man är i vanliga fall, utan då ingår man i en hushållsgemenskap och då får man ingen inneboendekostnad. Den enda gången man får inneboendekostnad är

om föräldrarnas boendekostnad fördyras för att det bor vuxna, barnet bor kvar hemma. (Kommun B)

Respondenterna i Kommun D och Kommun B menade att en bedömning om boendekostnader kunde behöva göras om föräldrarna behövde byta till ett mindre boende av ekonomiska skäl och den unge riskerar att bli hemlös.

7.6 Samverkan

Respondenterna i de medverkande kommunerna menade att de intog inspiration och nya idéer från kringliggande kommuner i exempelvis utvecklingen av rutiner och riktlinjer.

Respondenterna i Kommun A, Kommun B och Kommun C uppgav att de till stor grad samarbetade och samverkade med andra kommuner på olika vis. Respondenten i Kommun B menade exempelvis att "...man samverkar ju på så många olika plan med andra kommuner, det enda man inte samverkar i det är ju individärenden...". Respondenterna i Kommun A och Kommun C uppgav att det fanns ett tätt nätverk med kringliggande kommuner och menade att man kunde ha direktkontakt med enhetschefer i andra kommuner för att fråga hur deras kommun arbetade. Respondenten i Kommun A menade att som landsbygdskommuner behövde man samarbeta effektivt och använda varandra på bästa vis, då de menade att "...vi är små kommuner, vi kan inte sitta isolerade här på landsbygden utan vi måste samarbeta, definitivt".

7.7 Kunskapsanvändande

Kommun A, Kommun B och Kommun C använde till stor del material från Socialstyrelsen och aktuell rättspraxis i utformandet av rutiner och riktlinjer. Respondenterna i Kommun A, Kommun B och Kommun C menade att de använde Socialstyrelsens (2013) *Ekonomiskt bistånd – handbok för socialtjänsten* aktivt både i utveckling av rutiner och riktlinjer, och i det vardagliga arbetet och handläggning av ärenden. Respondenten i Kommun A menade att användandet av Socialstyrelsens riktlinjer var av vikt då beslut i ärenden inte skulle baseras på enskilt tyckande. Respondenten i Kommun C uppgav att Socialstyrelsens riktlinjer var ett stöd i beslutsfattandet när handläggaren behövde underlag för sitt beslut. Respondenten i Kommun B menade att aktuell rättspraxis också användes mycket i utveckling av riktlinjer och i det dagliga arbetet, och menade att de inte fattade beslut som de inte hade grund för och använde tidigare domar för att stödja sina beslut. Vidare menade de att besluten skulle vara försvarbara om de kom att överklagas. Respondenten i Kommun B menade även att riktlinjerna kunde

anpassas om det exempelvis skulle komma nya domar som innebar att deras riktlinjer inte längre överensstämde med rättspraxis.

Respondenten i Kommun D gav en blandad bild av deras resonemang kring och användandet av Socialstyrelsens riktlinjer. Under intervjun menade respondenten att:

... jag kan uppleva att Socialstyrelsen ibland är och petar, alltså man detaljstyr väldigt mycket saker, men det handlar ju egentligen inte så mycket om försörjningsstödet, för försörjningsstödet behöver vara ett ganska rättvist system och då behöver man göra likadant över hela landet, så det har jag inga problem med. Men Kommun D är en kommun som traditionsmässigt har varit lite motvalls och gärna vill göra på sitt eget sätt och inte vill förhålla sig till saker som Socialstyrelsen säger. Men Socialstyrelsen säger ju också kloka saker, så när det gäller handboken tillexempel, i försörjningsstöd, så använder jag den ganska mycket, och jag tänker att våra nya revisioner av riktlinjerna bygger ganska mycket på det.
(Kommun D)

Socialstyrelsens riktlinjer tycks anses vara av vikt för rättssäkerheten och respondenten uppgav senare att alla handläggare hade ett exemplar av Socialstyrelsens handbok. Det var dock oklart hur mycket den användes i det vardagliga arbetet. Av citatet framgår även att kommunen är i processen att uppdatera sina riktlinjer och att dessa kommer att baseras på Socialstyrelsens riktlinjer.

7.8 Sammanfattning

Respondenterna i Kommun A, Kommun B och Kommun C har liknande resonemang kring några av de områden jag presenterat ovan. Man kan tyda en strävan mot att styra verksamhetens arbete mot aktuell rättspraxis och nationella riktlinjer. Samtidigt kan man se en anpassning mot de lokala förutsättningarna såsom bostadsmarknadens villkor och priser, samt genom den samverkan kommunerna uppger sig ha med andra kommuner. Kommun D skiljer sig från de övriga inom vissa avseenden som anpassning mot nationella riktlinjer, men har likväl gemensamma nämnare med de övriga medverkande kommunerna såsom en anpassning mot den lokala bostadsmarknaden och dess priser. Gemensamt för de medverkande kommunerna är utvecklingen av rutiner och riktlinjer där man tar intryck och inspiration från andra kommuners verksamheter. Det rådde skillnad i kommunernas resonemang avseende

unga vuxnas rätt till eget boende, dock fanns det liknande resonemang kring inneboendekostnader till föräldrar.

8. Analys

Som jag lyfter i mitt teorikapitel tenderar många organisationer inom samma organisatoriska fält att efterlikna varandra. Utgångspunkten är, som nämnt i teorikapitlet, att de medverkande kommunerna är institutionaliserade organisationer, varför de påverkas av det organisatoriska fält de är verksamma inom. De medverkande kommunerna har även många likheter med varandra inom andra avseenden såsom deras population, geografiska läge och att samtliga är landsbygdskommuner. Kommunerna har även en geografisk närhet till varandra. Baserat på resultaten av intervjuerna kan man se stora likheter mellan Kommun A, Kommun B och Kommun C i många avseenden. Trots att det finns viss skillnad av rutiner och riktlinjer inom vissa områden, som unga vuxnas rätt till eget boende och boendekostnader, finns det likväl ett tydligt mönster av anpassning mot dels nationella riktlinjer och dels mot lokala förutsättningar. I Kommun D framkommer ett mönster av lokalt institutionaliserade normer som präglar organisationen.

8.1 Likformade organisationer

Organisationernas verksamhetsområde regleras av lagstiftning och rättspraxis, och krav på att rätta sig efter detta ställs av starkare organisationer såsom lagstiftare och domstolar. Här kan man applicera begreppet tvingande isomorfism då svagare organisationer, i detta fall kommunerna behöver anpassa sina verksamheters arbete efter dessa krav (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:291; Johansson, 2002:44). Att tänka på är som jag tagit upp tidigare i uppsatsen är inte alla delar av kommunernas arbete reglerat via lagstiftning. Många delar av handläggning av ekonomiskt bistånd och kommunernas riktlinjer kring detta utformas och bestäms av den individuella kommunen. Detta beror på olika faktorer men för uppsatsen är det mest centrala att boendekostnader inte kan schabloniseras nationellt på grund av lokala bostadsmarknaders priser. Här är det fortfarande kommunernas ansvar att skapa en lokal norm för skäliga kostnader. Det finns dock nationella riktlinjer och rättspraxis som berättar vad en skälig levnadsnivå innebär, och därför vad skäliga kostnader behöver innefatta. På grund av detta finns det ytterligare dimensioner av nationell anpassning; hur kommunerna använder sig av de nationella rekommendationerna och därefter utformar sina lokala bidragsnormer. I detta avseende kan man tyda denna anpassning hos Kommun A, Kommun B och Kommun C då det under intervjuerna framkommer att deras riktlinjer och

arbete är starkt förankrat i Socialstyrelsens riktlinjer. Detta kan tolkas som en form av tvingande isomorfism då anpassningen sker efter rekommendationer från starkare organisationer. Dock saknas en tvingande faktor i detta avseende då det endast är rekommendationer. Den starkare organisationen kan inte ge den svagare organisationen sanktioner om de inte följer rekommendationer, om det endast är en rekommendation. Likväl har dessa tre kommuner valt att anpassa sina verksamheters riktlinjer och arbete efter dessa rekommendationer. Under intervjuerna framkommer det att detta beror på att de vill upprätthålla rättssäkerheten i deras arbete och på att arbetet som utförs ska vara jämlikt. Respondenterna menar att den enskilde ska få samma biståndshjälp och bedömningsgrunder oavsett vem som handlägger deras ärende eller var i landet den enskilde bor.

Vidare kan man diskutera var denna värdering uppstått och hur den bibehålls. Vid applicerandet av begreppet normativ isomorfism kan man påstå att detta beror på fältets ökade professionalisering. Inom nyinstitutionalismen menar man innebär en ökad professionalisering att aktörer inom organisationer har gemensamma utbildningar (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre, 2006:292; Johansson, 2002:45). Inom socionomutbildningen, som är en vanlig utbildning för socialtjänstens personal, präglas studenterna av vikten av jämlikhet och rättssäkerhet. När organisationerna anställer alltfler socionomer etableras denna värdering alltmer inom det organisatoriska fältet och blir med tiden en institutionell norm. Denna norm sprids och upprätthålls via de nätverk som skapas av aktörerna och till följd av detta blir organisationerna inom fältet mer likformade. På samma vis kan den täta samverkan med andra kommuner som beskrivs vara en följd av den normativa isomorfismen då nödvändiga nätverk mellan organisationer möjliggör denna täta kontakt och samverkan. Vidare möjliggör nätverken att intaget av inspiration och idéer från andra kommuners verksamheter att kommunerna kan likrikta sina rutiner och riktlinjer därefter. På så vis ökar den organisatoriska likformningen ytterligare. De organisatoriska fälten innebär även att likformighet mellan organisationer inom fältet skapar en legitimitet i verksamheterna. När flertalet av organisationerna arbetar på ett likartat vis skapas en legitimitet kring det arbetssättet och innebär att avvikelser från detta inte ses som legitimt av övriga organisationer.

8.2 Lokal institutionalisering

I Kommun D tycks lokalt institutionaliserade normer styra organisationen snarare än trycket från det organisatoriska fältet. Av tradition vill organisationen utforma verksamhetens arbete på ett individuellt vis och uppskattar inte att påtvingas andras normer. Kommunen beskrivs

under intervjun som att inte vilja förhålla sig till Socialstyrelsens riktlinjer. Det beskrivs även att många av medarbetarna har varit anställda under väldigt lång tid. Vidare menade respondenten att kommunen ofta jämfördes med en av grannkommunerna då de var relativt lika varandra i många avseenden. Det uppgavs också finnas en ”traditionell liten tvist” mellan dessa två kommuner, och att Kommun D uppfattades som den ”finare” av de två och att Kommun D hade en mer socioekonomiskt blandad befolkning än grannkommunen. Som beskrivs i teorikapitlet uppstår institutionaliserade normer av tradition och organisationskultur, och består av aktörernas tankar och värderingar. Institutionaliseringsen av dessa normer beror på hur till stor grad normerna påverkar det praktiska arbetet, där de institutionaliserade värderingarna om arbets sättet blir normativt. Många teoretiker inom institutionell och nyinstitutionell teori menar att sådana normer ”sitter i väggarna” och upprätthålls när dessa handlingsmönster fortsätter (Christensen et al., 2007; Johansson, 2002; Levin, 2013). Om stora delar av aktörerna har varit anställda under lång tid införs inte nya tankemönster av nyanställda, som exempelvis nyligen utbildade socionomer. Man kan i förhållande till normativ isomorfism mena att nödvändiga nätverk för utbyte och intagande av kunskap och värderingar saknas. Under intervjun menade kommunen att de fick inspiration av andra kommuner, men om organisationen värdesätter att vara individuella snarare än likformade kan de välja att inte implementera andras idéer. Kommun D ger på många vis en bild av att värdesätta just sin individualitet. Detta framgår bland annat av den blandade inställningen mot Socialstyrelsens riktlinjer och denna bild förstärks när ”tvisten” med grannkommunen beskrivs. Kommun D ger en bild av att i låg grad likrikta sitt arbete och detta kan delvis bero på inställningen till andra kommuner. Om man exempelvis ser till den imiterande isomorfismen som uppstår när en icke-framgångsrik eller osäker organisation likformar sig efter en framgångsrik eller för övrigt eftersträvansvärd organisation, kan det tyckas orimligt att implementera nya rutiner och riktlinjer inspirerade av organisationer man inte ser upp till.

8.3 På väg mot likformning

Under intervjun framkom det även att Kommun D var i processen att uppdatera sina rutiner och riktlinjer i strävan att få en större enhetlighet i handläggningsarbetet. Respondenten menade att försörjningsstöd behövde vara ett rättvist system och att alla behövde handlägga likartat. Vidare menade respondenten att arbetet att likrikta handläggningen påbörjats då förändringar i individuella ärenden görs när oegentligheter upptäcks, som kraftigt för höga boendekostnader. Respondenten menade att då ”...behöver man ju föra en diskussion med

medborgaren ifråga kring vad som är en skälig boendekostnad och vad som är en skälig boendekostnad i förhållande till att man ska bli självförsörjande...”. Man menade även att felaktiga bedömningar och beslut ofta hittades av nya handläggare som upptäckte detta under genomgången av sina ärenden. Av ovanstående framkommer det att kommunen har påbörjat anpassningen till de nationella riktlinjerna i vissa avseenden. Värderingen om en enhetlig bedömning och handläggning för att säkerställa ett jämlikt försörjningsstödssystem har börjat att etableras. Den största motivationen för denna förändring tycks vara strävan mot en jämlik och rättvis handläggning. Detta framkommer bland annat när respondenten menade "...vi behöver ha en rättvisa i systemet, för nu är det inte ett dugg rättvist...". Vidare förändring kommer att ske från årsskiftet då en mottagningsfunktion kommer att starta upp. Denna kommer att göra alla förstahandsutredningar och ärenden kommer att lyftas i en gemensam grupp som ska borga för en likvärdig bedömning.

9. Avslutande diskussion

Sammanfattningsvis kan man i studien tyda olika former av organisatorisk anpassning och likformning. När nyinstitutionella perspektiv används i analysen av resultaten kan man se olika former av organisatorisk likformning. I Kommun A, Kommun B och Kommun C ser man anpassning av kommunala riktlinjer både efter nationella riktlinjer från Socialstyrelsen, och en anpassning efter lokala förutsättningar. Kommunernas riktlinjer om ekonomiskt bistånd baseras till stor del på Socialstyrelsens riktlinjer och aktuell rättspraxis, dock tas hänsyn till de lokala bostadsmarknadernas priser. Exempelvis baseras högsta godtagbara boendekostnad på vad en låginkomsttagare på orten ha råd med, och beloppen för detta baseras på det kommunala bostadsbolagets priser. Det tycks även finnas en medvetenhet om hur andra organisationer inom fältet arbetar och kommunerna tar hänsyn till detta i utveckling av riktlinjer och i det vardagliga arbetet. Här kan man se att kommunerna likformar sig efter andra liknande verksamheter inom det organisatoriska fältet. Tvingande och normativ isomorfism verkar vara de centrala faktorerna som driver dessa kommuner att anpassa sig på dessa olika vis.

Kommun D har för närvarande en låg grad av nationell anpassning, men man kan se att processen till en mer likformad organisatorisk verksamhet påbörjats. Det finns likheter till Kommun A, Kommun B och Kommun C på vissa områden, såsom att boendekostnader baseras på den kommunala bostadsbolagets priser och dessa därefter fastställs av socialnämnden. Trots att det finns en medvetenhet om behovet av en enhetlig handläggning

och av rättvisa för klienterna tycks det saknas konsensus inom verksamheten hur detta ska uppnås och implementeras. Användandet av nationella riktlinjer, såsom Socialstyrelsens, är oklart men verkar användas i liten grad. De starka traditionerna om lokal individualitet kan vara en anledning till detta. De lokala traditionerna och den höga värderingen av individualitet kan komma att innebära svårigheter att införa nya arbetssätt.

9.1 Vidare reflektion

Efter att intervjuerna genomförts insåg jag att insamlandet av information hade kunnat underlättas med ett mer strukturerat upplägg. Då jag endast använde en intervjuguide med områden att diskutera och stödord förekom det att frågorna inte ställdes på samma vis till alla respondenter. Under transkriberingen av intervjuerna märkte jag att olika formuleringar använts och att detta kunde ha påverkat diskussionen som fördes därpå. Exempelvis formulerade jag mig otydligt vid någon punkt under en intervju som orsakade att respondenten missförstod min avsikt med frågan. Respondenten svarade därför inte på den fråga jag avsåg att ställa och det hela blev ett stort missförstånd. Jag förklarade under intervjun att jag formulerat mig otydligt, varpå jag omformulerade min fråga. Jag anser inte att resultatet har påverkats på ett vis som skadar studiens tillförlitlighet. Jag inser dock i efterhand vikten av att förbereda sig noggrant inför intervjuer och att vara uppmärksam på sina formuleringar och på det svar som ges av respondenten. För att minska risken att detta sker hade man med fördel kunnat i förhand formulera frågorna något mer, dock utan att strukturera intervjun för mycket. Detta då jag anser att fördelarna med semistrukturerade intervjuer för mitt syfte överväger nackdelarna med den.

Det hade varit intressant att utöka denna studie till fler kommuner och till andra sorts kommuner. Min studie är begränsad till fyra landsbygdskommuner och det hade varit intressant att undersöka större kommuner eller städer. Detta för att se hur större kommuner med större organisationer och fler anställda formar sig inom det organisatoriska fältet. Vidare hade en till studie med landsbygdskommuner på en annan plats i landet kunnat vara lärorikt, då detta hade kunnat visa om den organisatoriska likformningen påverkas av geografisk närhet. Min studie har analyserat kommuners enheter för ekonomiskt bistånd genom att undersöka lokala bidragsnormer och funnit att det finns olika former av anpassning och likformning inom dessa verksamheters fält. Kommuners anpassning hade kunnat undersökas vidare genom att undersöka andra delar av kommuners verksamheter, såsom biståndshandläggning eller barnutredningar. Möjligheterna att analysera kommuners anpassning och likformning är oändlig.

Referenser

- Ahrne, Göran & Eriksson-Zetterquist, Ulla (2011) ”Intervjuer”. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) ”Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen”. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.
- Angelin, Anna (2009) *Den dubbla vanmaktens logik. En studie om långvarig arbetslöshet socialbidragstagande bland unga vuxna*. Diss, Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2 uppl. Malmö: Liber AB.
- Christensen, Tom, Per Lægrid, Paul G. Roness & Kjell Arne Røvik (2007) *Organization theory and the public sector: Instrument, culture and myth*. London: Routledge. E-bok
- Eriksson-Zetterquist, Ulla, Thomas Kalling & Alexander Styhre (2006) *Organisation och organisering*, 2 uppl. Malmö: Liber AB
- Hollertz, Katarina (2010) *Problemen förgår, lösningarna består: organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem*. Diss, Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Johansson, Håkan (2000) ”Ungdomar med socialbidrag – ett politiskt problem för 1990-talet”. I SOU 2000:40. *Välfärd och försörjning*. Stockholm: Socialdepartementet
- Johansson, Håkan (2001) *I det sociala medborgarskapets skugga – rätten till socialbidrag under 1980- och 1990-talen*. Diss, Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Johansson, Roine (2002) *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Stina & Kalman, Hildur (2012) ”Vad ligger i begreppet forskningsperson? Skydd av försöksperson respektive skydd av informanternas integritet”. I Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) (2012). *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.
- Levin, Claes (2013) ”Socialt arbete som moralisk praktik”. I Linde, Stig & Svensson, Kerstin (red.) (2013) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter – människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Malmö: Liber
- May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

- Nordlander, Lars (2006) *Mellan kunskap och handling – om socialsekreterares kunskapsanvändning i utredningsarbetet*. Diss, Umeå universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Ponnert, Lina & Svensson, Kerstin (2016) ”Standardisation – the end of professional discretion?”. *European Journal of Social Work*, 19:3-4, 586-599
- Salonen, Tapio (2000) ”Ungdomars socialbidragstagande och försörjningssvårigheter”. I SOU 2000:40. *Välfärd och försörjning*. Stockholm: Socialdepartementet
- Salonen, Tapio (2010) ”Svensk socialbidragsforskning under 2000-talets första årtionde”. I *Socionomens Forskningssupplement*, nr 4 2010, s 56–65.
- Socialstyrelsen (2013) *Ekonomiskt bistånd – handbok för socialtjänsten*.
[<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf>.
Hämtat: 161027]
- Socialstyrelsen (2016a) *Statistik om ekonomiskt bistånd 2015*.
[<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-6-35>. Hämtat: 161027]
- Socialstyrelsen (2016b) *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2015*.
[www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-9-34. Hämtat: 161101]
- Socialstyrelsen (2016c) *Öppna jämförelser 2016 - Kostnadsåtgång inom socialtjänsten*.
[<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20429/2016-12-23.pdf>.
Hämtat: 161230]
- SOSFS 2013:1 *Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd*.
[<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2013-1>. Hämtat: 161027]
- Svensson, Kerstin, Eva Johnsson & Leili Laanemets (2008) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur
- Stranz, Hugo (2007) *Utrymme för variation – om prövning av socialbidrag*. Diss, Rapport i socialt arbete nr 119, Stockholms universitet.
- Swärd, Hans (2000) ”Ungdomar med socialbidrag”. I Puide, Annika (red.) (2000) *Socialbidrag i forskning och praktik*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Ungdomsstyrelsen (2011) *Fokus 11 – en analys av ungas bostadssituation*.

[http://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus11_version_2_0.pdf.

Hämtat: 161104]

Valmyndigheten (2014) *Val till kommunfullmäktige – Skåne län*.

[<http://www.val.se/val/val2014/slutresultat/K/lan/12/index.html>. Hämtat: 161230]

Wörlén, Marie (2010) ”Att prioritera i socialtjänsten – om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande”. I *Socialvetenskaplig tidskrift* 1: 28–45.

Rättsfall

RÅ 1997 ref 79.

Bilaga 1.

Intervjuguide

Lokala förutsättningar

Boendekostnader inom kommunen

Marknad

-Bostadsbrist

-Typ av bostäder, villor, hyresrätter, bostadsrätter

Vad är normativt boende inom kommunen

-Förväntningar från invånare

Tillgänglighet till andra orter/städer

Organisation

Delegation

-Nivå

-Struktur; belopp, ärendetyp, särskilda ärenden/uppgifter

-Utrymme för individualitet hos handläggare

Samverkan i arbetsgruppen

-Diskuteras ärenden

-Diskuteras biståndsrätt och nivåer

-Finns det koncensus i gruppen?

Andrahandskontrakt hos hyresvärdar

-Lokala bolag

-Andra bolag

-Vilka kriterier?

-Vilka grupper, åldrar, hushållstyper?

Användning av "källor"

-Lagtext

-Socialstyrelsen

-Domar/rättspraxis

-Lokala riktlinjer

Lokala Bidragsnormer och anpassning

Vad är de?

Hur uppkom de?

-Vem bestämde; rekommendation från förvaltning eller nämnd

Förändringar?

-Hur

-Varför, varför inte?

Anpassning

- "role models"?

- mot de lokala förväntningarna/förutsättningarna

- mot nationella riktlinjer/normer

- Hur?

Skälighet

Skälig levnadsnivå

- För bidragstagare

- För olika hushållstyper

- För olika åldrar

Tolkning av begreppet

- Vad baseras den lokala definitionen av

- Socialstyrelsen

Skäliga kostnader

- För olika hushållstyper

- För olika åldrar

Belopp

- Maxgränser

- Varför/varför inte

- Är gränserna absoluta?